

กิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอ จังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยว

Art Activities Promoting the Appreciation of Nan's Textile Handicraft's
Identity for Tourists

โสมนฉาย บุญญานันต์¹และ สุชาติ อิมสำราญ^{2*}

Soamshine Boonyananta and Suchart Imsamraan

¹คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330 ประเทศไทย

Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand

e- mail: soamshine.b@chula.ac.th

^{2*} คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพฯ 10330 ประเทศไทย

Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand

Corresponding Author email: suchart_imsamraan@hotmail.com

Received : June 12, 2023 Revised : September 22, 2023 Accepted : September 26, 2023

บทคัดย่อ

จังหวัดน่านมีความโดดเด่นด้านศิลปะผ้าทอพื้นบ้านที่งดงามด้วยสีสันและลวดลายที่มีความหมายสัมพันธ์กับความเชื่อ การวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมศิลปะและกระบวนการที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่า การสร้างความรู้ที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยว ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสาน มีการดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ 1) ระยะศึกษารูปแบบอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน 2) ระยะพัฒนาและทดสอบกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักท่องเที่ยวไทย 3 กลุ่มช่วงวัย เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินการเห็นคุณค่าแบบ Rating Scale 4 ระดับ แบบสะท้อนคิด และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นคือ “มายเตลู-มุเตลาย” เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถทำได้ด้วยตนเองทั้งก่อนและระหว่างการท่องเที่ยว ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 ปกลายมงคล คือ กิจกรรมการตกแต่งปกสมุดจดบันทึก กิจกรรมที่ 2 เครื่องลายนาโชค คือ การประดิษฐ์พวงกุญแจนาโชค กิจกรรมที่ 3 แต้มสีเสริมดวง คือ การระบายสีป้ายห้อยกระเป๋าเดินทาง 2) ผลการทดสอบชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น พบว่า ในด้านการเห็นคุณค่า กลุ่มวัยเรียน (7 – 14 ปี) มีการเห็นคุณค่าระดับสูง ($\bar{X} = 2.90$) กลุ่มเยาวชน (15 – 24 ปี) มีการเห็นคุณค่าระดับสูง ($\bar{X} = 3.03$) กลุ่มวัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุ (25 ปีขึ้นไป) มีการ

เห็นคุณค่าระดับสูง ($\bar{X} = 3.24$) ในด้านความรู้ที่ได้รับ พบว่า กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดมีระดับความรู้เกี่ยวกับผ้าทอจังหวัดน่านหลังทำกิจกรรมโดยเฉลี่ย 7.13 คะแนน จาก 10 คะแนน มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$)
คำสำคัญ : กิจกรรมศิลปะ การเห็นคุณค่า ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน

Abstract

One of the various cultural crafts produced locally in the Nan province is textile handicraft. These designs not only have exquisite weaving and gorgeous colors, but they also interpolate meanings that reflect the beliefs of the Nan people. This research aimed to develop art activities and processes that promote appreciation and knowledge about the identity of Nan's textile handicraft for creative travelers. The research uses mixed methods, divide into 2 phases: 1) The investigation of the identity of Nan's textile handicraft, 2) The development and the quality testing of the blended art activities. The samples were three age groups among Thai tourists. Research tools included a rating scale evaluation form, a reflection form, and a satisfaction questionnaire. Data were gathered using interview forms and evaluation forms, and analyzed using the arithmetic mean, percentage, and standard deviation. The findings of the study were as follows: 1) The blended art activity was "MY TE LU." It was an activity that tourists could do by themselves. They could do both before and during traveling, consisting of "Auspicious Cover", the activity for decorating the cover of a notebook. "Lucky Keychains" was the invention of lucky keychains. "Coloring Fortuned", was a coloring luggage tags activity. 2) The results of the experimental activities showed that after doing the activities, 7 – 14 years old had a high level of appreciation ($\bar{X} = 2.90$). 15 – 24 years old had a high level of appreciation ($\bar{X} = 3.03$). 25 years or older had a high level of appreciation ($\bar{X} = 3.24$). In terms of knowledge gained, it was found that all sample group had level of knowledge about Nan's textile handicrafts after doing the activities averaged 7.13 out of 10 points. Their satisfaction with activities was at a high level ($\bar{X} = 4.33$).

Keywords: Art activity, Appreciation, Nan's Textile Handicraft

บทนำ

จังหวัดน่านเป็นกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นอารยธรรมล้านนาและกลุ่มชาติพันธุ์ มีอัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญา สามารถพัฒนาสู่สินค้าและบริการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีศักยภาพดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นหนึ่งใน 12 เมืองต้องห้ามพลาด (Chula Creative Tourism, 2563) ได้รับรางวัลชุมชนปลอดภัยและแหล่งท่องเที่ยวยั่งยืนระดับโลก เป้าหมายเพื่อยกระดับจังหวัดน่านให้เป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ The UNESCO Creative Cities Network (UCCN) ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน จากการประสานงานและความร่วมมือของทุกภาคส่วน (Creative Cities of Craft & Folk Art) (ประชาสัมพันธ์จังหวัดน่าน, 2563) จังหวัดน่านอุดมไปด้วยศิลปะพื้นบ้านไม่ว่าจะเป็นเครื่องจักสาน งานแกะสลัก งานกระดาษ งานจิตรกรรม และที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง คือ “ศิลปะผ้าทอพื้นบ้านของจังหวัดน่าน” เป็นศิลปะพื้นบ้านที่มีความเป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นของชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในจังหวัดน่านที่หลากหลาย ปรากฏอยู่ในจิตรกรรมฝาผนังที่เก่าแก่ มีการประยุกต์ พัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอให้เป็นที่นิยมในหมู่นักท่องเที่ยว ลวดลายอัตลักษณ์ ได้แก่ ผ้าซิ่นม่าน ผ้าซิ่นป่อง ผ้าซิ่นน้ำไหล ผ้าซิ่นคำเคิบ ผ้าซิ่นก่าน ผ้าซิ่นเชียงแสน และผ้าซิ่นตีนจก (สำนักศิลปากรที่ 7 น่าน, 2555) ถึงอย่างนั้นด้วยกระแสสังคมนิยมจึงทำให้ความนิยมลดและการตระหนักถึงคุณค่าของงานศิลปะพื้นบ้านลดน้อยลง (นฤทธิ วัฒนภู, 2555) ส่งผลถึงความรู้ ความเข้าใจที่มีต่อศิลปะผ้าทอพื้นบ้านลดลงไปด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการพัฒนากิจกรรมที่มีกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานด้วยวิธีการทางศิลปะสำหรับนักท่องเที่ยว ให้สามารถเข้าถึงกิจกรรมได้ทุกกลุ่มเป้าหมาย ทำให้เกิดการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอพื้นบ้านจังหวัดน่าน นำไปสู่การเกิดความตระหนักภาคภูมิใจ รู้สึกรัก ห่วงแหน ส่งผลถึงการสนับสนุน อนุรักษ์ นอกเหนือจากนั้นยังสามารถส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของจังหวัดน่านได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนากิจกรรมศิลปะและกระบวนการที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่า การสร้างความรู้ที่เกี่ยวกับอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยว

คำถามวิจัย

รูปแบบกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยวมีลักษณะเป็นอย่างไร

ขอบเขตในการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) มีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.1 การศึกษารูปแบบอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอของจังหวัดน่านศึกษาเฉพาะ ลวดลายและสีสันทัน จากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการลงพื้นที่เก็บข้อมูล

1.2 การพัฒนากิจกรรมศิลปะแบบผสมผสานและผลิตภัณฑ์ชุมชนในกิจกรรม ศิลปะ จะพัฒนาจำนวน 3 กิจกรรม ซึ่งเป็นชุดกิจกรรมศิลปะที่มีพื้นฐานการออกแบบ จากทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานกับการจัดกิจกรรมในการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการผสมผสานรูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลายทั้งในรูปแบบ face to face และ online

2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรสำหรับปฏิบัติกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสาน ได้แก่ นักท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์ทั่วไปในประเทศไทย

2.2 กลุ่มตัวอย่างสำหรับทดสอบกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสานที่พัฒนาขึ้น ได้แก่ กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไทย 3 กลุ่มช่วงวัย ได้แก่ กลุ่มวัยเรียน (7 – 14 ปี) กลุ่มเยาวชน (15 – 24 ปี) กลุ่มวัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุ (25 ปีขึ้นไป) จำนวนวัยละ 10 คน รวมทั้งหมด 30 คน

แนวคิดทฤษฎีและทบทวนวรรณกรรม

ศิลปะพื้นบ้าน เป็นวัตถุสร้างขึ้นโดยชาวบ้านที่ใช้ภูมิปัญญาในการสร้างสิ่งของ เครื่องใช้ สิ่งก่อสร้าง งานศิลปะ ออกมาให้เห็นเป็นลักษณะเฉพาะถิ่นของตน พ้นจาก อิทธิพลของวัฒนธรรมเมือง (วุฒิ วัฒนสิน, 2541) เป็นการสืบทอดมาจากคนรุ่นหนึ่งสู่ คนอีกรุ่นหนึ่ง การสร้างงานศิลปะพื้นบ้านทำขึ้นเพื่อตอบสนองความจำเป็นด้าน ประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน ประเพณี ความเชื่อ ของกลุ่มชนในท้องถิ่นนั้น ๆ โดยไม่ได้มุ่งประโยชน์ด้านความงามเป็นหลัก

สภาพทั่วไปของการส่งเสริมศิลปะพื้นบ้านของจังหวัดน่าน จังหวัดน่านมีการ เปลี่ยนแปลงไปเป็นเมืองท่องเที่ยวมากขึ้น มีการเปลี่ยนตึก เก้า ที่อยู่อาศัยให้เป็นร้าน อาหาร ที่พัก โรงแรม จากที่ผ่านมามีได้รับรางวัล ได้แก่ รางวัลชุมชนปลอดภัยระดับโลก

(A Safe Community : ISCCC) นครแห่งความสุข เมืองเก่าที่มีชีวิต (Nan The City of Happiness : A Lively Old Town) รางวัลสุดยอด 100 แหล่งท่องเที่ยวยั่งยืนระดับโลก (Sustainable Destinations TOP 100)รวมไปจนถึงทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกระตุ้นให้ขับเคลื่อนจังหวัดน่าน ไปสู่เครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ขององค์การยูเนสโก Nan Craft and Folk Art Festival 2020 โดยจังหวัดน่าน ได้เตรียมความพร้อมเข้าประเมินในการเป็นเครือข่ายเมืองสร้างสรรค์ The UNESCO Creative Cities Network (UCCN) ในปี 2564 ด้านหัตถกรรมและศิลปะพื้นบ้าน (Creative Cities of Craft & Folk Art) ขณะเดียวกันมีการอบรมโดยองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) เพื่อส่งเสริมให้กลุ่มชาวบ้านสามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ด้วยตนเองเพื่อพัฒนาให้ทันสมัยและจำหน่าย

จังหวัดน่านเป็น 1 ใน 6 พื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนตามมติของคณะรัฐมนตรี โดย อพท. ได้ดำเนินการพัฒนาพื้นที่พิเศษตามแนวทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโลก ที่ให้ความสำคัญเรื่องการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล หรือ Tourism for all ในเขตพื้นที่พิเศษเมืองแก่นาน และพื้นที่เชื่อมโยงครอบคลุมพื้นที่ 5 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลในเวียง ตำบลบ่อสวก ตำบลนาซาว ตำบลคูใต้ และตำบลม่วงตึ๊ด เช่น ทำทางลาดเพื่อคนพิการ อารยสถาปัตย์หรือการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ถือเป็นสิ่งสำคัญในโลกยุคปัจจุบัน เพราะจำนวนผู้สูงอายุมีมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพราะคนกลุ่มนี้เป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มักไปเที่ยวกันแบบครอบครัวหรือมีผู้ติดตามเป็นหมู่คณะ (อพท.สำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองแก่นาน, 2563)

เนื่องจากจังหวัดน่านมีศิลปะพื้นบ้านที่หลากหลาย หนึ่งในนั้น คือ ศิลปะผ้าทอที่มีลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์ เป็นที่รู้จักกันในหมู่นักสะสม และคนที่ชื่นชอบผ้าทอพื้นบ้าน อีกทั้งยังเป็นอุตสาหกรรมครัวเรือนที่คนน่านยังทอผ้ากันอยู่ทุกพื้นที่ ดังนั้น การศึกษาอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านหรือผ้าซิ่น เพื่อนำมาเผยแพร่และทำให้เกิดการเห็นคุณค่าจึงเป็นสิ่งที่ควร ก่อนที่ศิลปะพื้นบ้านประเภทนี้จะถูกละเลย

อัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน (ผ้าซิ่น) เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเป็นสิ่งประดิษฐ์อันจำเป็นอย่างยิ่งของมวลมนุษยย์ อาจกล่าวได้ว่ามนุษย์รู้จักการทอผ้ามาพร้อม ๆ กับพัฒนาการทางสังคมของมนุษย์ มนุษย์รู้จักคิดประยุกต์นำเส้นใยจากพืชหรือสัตว์มาถักทอเป็นผืนผ้า (วิณี พานิชพันธ์, 2547) ผ้าซิ่นของผู้หญิงมีลักษณะแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น ทั้งขนาด การนุ่ง และลวดลายบนผืนผ้า ศิลปะผ้าทอพื้นบ้านจังหวัดน่าน

เป็นผ้าที่ทอจากฝ้าย ในอดีตนั้นจะใช้ฝ้ายที่มีในท้องถิ่นโดยเริ่มจากการปลูกฝ้าย และเข้าสู่ขบวนการผลิตเป็นเส้นด้าย โดยภูมิปัญญาของท้องถิ่นทั้งหมด รวมทั้งกรรมวิธีย้อมสีธรรมชาติ (สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ, 2547) เอกลักษณ์ของศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านมีลักษณะพิเศษที่ไม่เหมือนการทอผ้าของจังหวัดอื่น คือ การใช้วิธีการทอแบบการล้วง การทอผ้าเช่นนี้เรียกว่า “ลายน้ำไหล” ซึ่งนิยมใช้ทั้งฝ้าย ไหม และด้าย ผสมกัน มีสีฉูดฉาดสลับลาย สวยงาม (พิชชา (เสนาณรงค์) อุทิศวรรณกุล, 2561)

คุณค่าของศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน ได้แก่

1. **คุณค่าด้านความรู้สึก** ความรู้สึกที่เกิดจากงานศิลปะเป็นตัวกระตุ้น ความเชื่อและความงาม คุณค่าทางความงาม

2. **คุณค่าทางด้านการใช้สอย** เป็นจุดมุ่งหมายโดยตรงของการสร้างงานศิลปะพื้นบ้าน ช่างจะคำนึงถึงความสะดวกในการใช้สอย วัสดุ รูปทรง ขนาด รายละเอียด เทคนิควิธีการที่ เหมาะสมไปพร้อมการใช้ฝีมือและความคิดในการสร้างสรรค์งาน ให้ตอบสนองทั้งในแง่ของความงามและประโยชน์ใช้สอย (ชุตินา เวทการ, 2551)

3. **คุณค่าด้านเนื้อหา** เป็นสิ่งที่เห็นได้ง่ายในงานศิลปะ แม้คนธรรมดาทั่วไปก็เข้าใจได้ง่าย ทำให้ศิลปินสามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสนองตอบได้หลากหลายแบบ จะเป็นเนื้อหาใดก็ได้ตามที่ศิลปินต้องการ อยู่ที่ว่าจะสามารถดึงดูดผู้ชมให้คล้อยตามผลงานได้เพียงใด

4. **คุณค่าด้านความงาม** ความงามอันเกิดจากการสร้างสรรค์ด้วยมือ ถ่ายทอดความคิดและรสนิยมทางความงามของผู้สร้างสรรค์ออกมาให้เห็น คุณลักษณะนี้จะช่วยให้เกิดความชื่นชมและสุนทรียรสแก่ผู้พบเห็น เพราะเมื่อจิตใจได้สัมผัสกับความประณีตงดงาม ย่อมทำให้เกิดความพึงพอใจและสุขใจในเวลาเดียวกัน

5. **คุณค่าด้านการแสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น** ซึ่งแสดงให้เห็นวิถีชีวิตขนบประเพณี และความเชื่อของคนในถิ่น นั้น ๆ ศิลปะชาวบ้านสะท้อนให้เห็นค่านิยมและการแสดงออกทางสุนทรียภาพ (aesthetic expression) ของท้องถิ่น ซึ่งชาวบ้านแสดงออกมาในศิลปะพื้นบ้าน (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2546)

6. **คุณค่าด้านรูปทรง** คือ มีการใช้ทัศนธาตุและการจัดองค์ประกอบศิลปะที่ลงตัว

7. **คุณค่าด้านการสร้างสรรค์** การสร้างสรรค์ เป็นการสร้างสิ่งที่ไม่เคยมีเกิดขึ้นโดยศิลปิน หรือผู้สร้างสรรค์มีจินตนาการขึ้นจากสิ่งตกลงใจคิด เรื่องของความคิดจึงนำหน้าก่อนฝีมือ การแสดงออกทางศิลปะที่มีตั้งแต่ที่เป็นนามธรรมไปถึงรูปธรรม

ความเชื่อมูลเหตุกับการออกแบบ ความเชื่อ คือ ความคิด ความเข้าใจและการยอมรับ นับถือ เชื่อมั่นในสิ่งหนึ่งสิ่งใดโดยไม่ต้องมีเหตุผลใดสนับสนุนหรือพิสูจน์ เพราะความเชื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจในสถานการณ์ที่เราไม่รู้สึกว่าไม่แน่นอนจนทำให้เกิดกำลังใจและพลังในการทำสิ่งต่าง ๆ เพราะเชื่อว่าสิ่งที่เราเชื่อมั่นคุ้มครองอยู่ (บุญยิ่ง คงอาชาภัทร, 2564) การเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และการใช้ชีวิตของผู้คน จาก Covid-19 ในปีที่ผ่านมาต่อเนื่องมาถึงปี 2021 เป็นการเพิ่มปัจจัยให้โลกเข้าสู่สถานการณ์ VUCA World เต็มตัว ซึ่งมี 4 คำหลัก คือ ผันผวน ไม่แน่นอน ซับซ้อน และคลุมเครือ เป็นสิ่งที่ส่งผลโดยตรงต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่สร้างความวิตกกังวลบนความไม่แน่นอนในชีวิต และต้องการที่พึ่งทางใจ งานวิจัย “Marketing in the Uncertain World การตลาดของคนอยู่เป็น” ของวิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล พบว่าคนไทยกว่า 52 ล้านคนในปัจจุบันมีความเชื่อเรื่องโชคลาง ทำให้เกิดปรากฏการณ์คนไทยหันหน้าพึ่ง “สายมู” (Mutelu) หรือมีความเชื่อโชคลาง (Superstitious) คำว่า “มูเตลู” หรือ “สายมู” สันนิษฐานว่าเป็นคำที่ผวนมาจากชื่อภาพยนตร์ของอินโดนีเซีย เรื่อง Penangkal limu Teluh (ภาษาอังกฤษชื่อว่า Antidote for witchcraft) ชื่อไทยคือ “เมเตลู คีกลไสยศาสตร์” กำกับโดย S.A Karim ออกฉายเมื่อปี ค.ศ.1979 (innnews, 2564)

การเห็นคุณค่า (Awareness) เป็นการให้ความสำคัญต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีความแตกต่างกันไปตามระดับความเข้าใจของผู้รับ สำหรับประสบการณ์ศิลปะแล้วเป็นการสื่อสารกับงานศิลปะจนเกิดความเข้าใจและเชื่อมโยงกับประสบการณ์ปัญหา รวมทั้งประสบการณ์อารมณ์ของผู้ชมทำให้เกิดความตระหนักในคุณค่าสิ่งที่ตนกำลังได้รับอยู่ ซึ่งเป็นภาวะร่วมกันระหว่างพุทธิพิสัยและจิตพิสัย เช่น รู้สึกรังเกียจ เสียใจ ภาวภูมิใจ ทะนง ส่วนผลที่เกิดจากการเห็นคุณค่า ได้แก่ ดูแล รักษา ทะนุถนอม อนุรักษ์ ซ่อมแซม และ สละสลวย ตัวอย่างเช่นการสะสมตราไปรษณีย์ ผู้สะสมย่อมสามารถอธิบายคุณค่าของแสตมป์ดวงโปรดได้อย่างละเอียดลึกซึ้ง แสดงให้เห็นความรู้และความเข้าใจต่อแสตมป์ชุดนั้นเป็นอย่างดี ไปจนถึงวิธีเก็บรักษาและการหีบจับอย่างระมัดระวัง (บุญณรัตน์ พิชญไพบุลย์, 2561)

การวัดการเห็นคุณค่า เน้นการประเมินผลความสุขที่เกิดขึ้นและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ สามารถวัดได้ทั้งขณะทำกิจกรรมและหลังทำกิจกรรมเสร็จ เครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินผล เช่น การสังเกตว่าสามารถตามขั้นตอนในการทำกิจกรรมอย่างถูกต้อง การสังเกตความตั้งใจทำงานของผู้ร่วมกิจกรรม การสัมภาษณ์พูดคุยถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้

การแลกเปลี่ยนอภิปรายกันเองระหว่างผู้ร่วมกิจกรรม การวัดแบบ Check list ความรู้สึกตนเองเกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้านนั้น การสะท้อนคิด การแสดงทัศนคติหรือการโพสต์ภาพพร้อมเขียนความรู้สึก หากจัดในห้องเรียนสามารถใช้ร่วมกับแบบทดสอบได้ แต่ต้องกระทำด้วยความระมัดระวัง ไม่ทำให้ผู้ร่วมกิจกรรมเกิดความเครียดจากการวัดประเมิน

วิธีการดำเนินการศึกษา

ระยะที่ 1 ระยะศึกษารูปแบบอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน และการจัดกิจกรรมศิลปะ ด้วยการศึกษาสภาพปัญหา รูปแบบและวิเคราะห์อัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน จากการค้นคว้าข้อมูล เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์แนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยว

ระยะที่ 2 ระยะพัฒนาและทดสอบกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยว ด้วยการวางแผนและออกแบบการจัดกิจกรรมศิลปะ ทดสอบกิจกรรมศิลปะกับกลุ่มเป้าหมาย เป็นชุดกิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเองแบบประยุกต์ที่สามารถทำกิจกรรมในสถานที่หรือนำกลับไปทำในสถานที่หรือช่วงเวลาที่เหมาะสม วิธีการทำกิจกรรมไม่ยากจนเกินไป ใช้เวลาในการทำกิจกรรมประมาณ 30 นาที ต่อ 3 กิจกรรม ขั้นตอนการจัดกิจกรรม ได้แก่ 1) ชี้นำ สังเกตและเรียนรู้ลักษณะทางกายภาพ ความหมายและความเชื่อของลวดลาย 2) ชื่นปฏิบัติกิจกรรมสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตามคู่มือ และ 3) ชื่นสรุป การสะท้อนคิด และปรับปรุงกิจกรรมตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดกิจกรรมศิลปะ

กลุ่มเป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยวไทย 3 กลุ่มช่วงวัย จำนวน 30 คน ใช้วิธีการเลือกแบบอาสาสมัคร (Voluntary Selection) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย คือ นักท่องเที่ยวสัญชาติไทยที่มีความสนใจด้านการทำกิจกรรมศิลปะพื้นบ้านเชิงท่องเที่ยว จากการประชาสัมพันธ์และรับสมัครผู้เข้าร่วมกิจกรรมผ่านการลงทะเบียนทางออนไลน์ อายุตามเกณฑ์ ดังนี้ กลุ่มวัยเรียน (7 – 14 ปี) กลุ่มเยาวชน (15 – 24 ปี) กลุ่มวัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุ (25 ปีขึ้นไป) จำนวนกลุ่มวัยละ 10 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินการเห็นคุณค่าของผู้เข้าร่วมกิจกรรมหลังทำกิจกรรม แบบสะท้อนคิดผู้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสาน แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรม แบบประเมินกิจกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งชุดกิจกรรมให้ผู้สนใจทำกิจกรรม เพื่อร่วมกิจกรรมผ่านคู่มือและสื่อการเรียนรู้ในกิจกรรม โดยที่ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถเลือกรูปแบบการทำกิจกรรมได้ ทั้งแบบทำกิจกรรมด้วยตนเอง (แบบเดี่ยว) และทำกิจกรรมพร้อมกับผู้อื่น (แบบกลุ่ม) แล้วทำการตอบคำถามจากเครื่องมือวิจัยในรูปแบบ Google Form

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากแบบประเมินการเห็นคุณค่าของผู้เข้าร่วมกิจกรรมหลังทำกิจกรรม แบบสะท้อนคิดผู้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสาน แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรม แบบประเมินกิจกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ ในส่วนของการเห็นคุณค่า ความรู้ที่ได้รับและความพึงพอใจต่อกิจกรรม

2. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยสถิติบรรยาย (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

การประเมินการเห็นคุณค่าในอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านหลังทำกิจกรรมฯ ของผู้เข้าร่วมกิจกรรม มีเกณฑ์การแปลผลมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ ดังนี้ 3.51 - 4.00 (ระดับเห็นคุณค่าสูงมาก) 2.51 - 3.50 (ระดับเห็นคุณค่าสูง) 1.51 - 2.50 (ระดับเห็นคุณค่าปานกลาง) 1.00 - 1.50 (ระดับเห็นคุณค่าต่ำ)

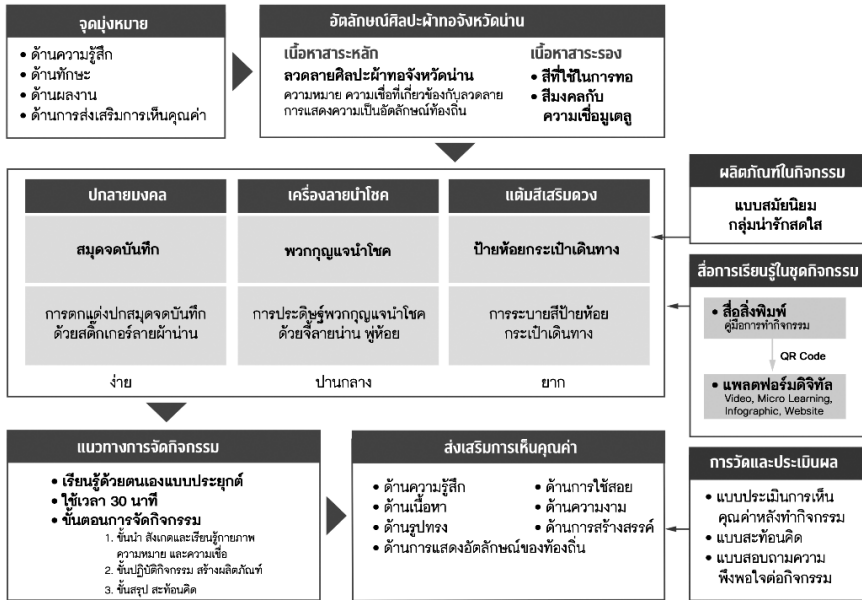
เกณฑ์การแปลความหมายส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังนี้ (มากกว่า 1.75) มีความเห็นแตกต่างกันมาก (1.25 - 1.75) มีความเห็นค่อนข้างแตกต่างกัน (น้อยกว่า 1.25) มีความเห็นใกล้เคียงกันหรือเหมือนกัน

ผลการศึกษา

1. การพัฒนาชุดกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสานที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

ชุดกิจกรรม “มายเตลู-มูเตลาย” (MY TE LU) นักท่องเที่ยวสามารถทำได้ทั้งก่อนและขณะท่องเที่ยว โดยกิจกรรมศิลปะจะเกี่ยวกับการประดิษฐ์และตกแต่งของใช้ที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ได้แก่ สมุดจดบันทึก พวงกุญแจ และป้ายชื่อสำหรับคล้องกับกระเป๋าเดินทาง ชื่อชุดกิจกรรมนี้มาจากคำว่า “มูเตลู” ที่เป็นเครื่องรางนำโชค และ “ลวดลาย” ของศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านหรือผ้าชิ้น ลวดลายในชุดกิจกรรม ได้แก่ ลายขอ ลายขอก้ามปู ลายนกกินนักร่วมต้น ลายดอกจันทน์แปดกลีบ

ลายน้ำไหล ลายสายย้อยหรือหางสะเปา ลายตะแหลวดบิด โดยใช้สีสันทันในลวดลาย ได้แก่ สีเหลือง สีชมพู สีส้ม สีเขียว สีน้ำเงิน สีเงิน สีขาว ที่มีความหมายสอดคล้องกับความเชื่อในด้านการงาน การเงิน ด้านความรัก เนื้อคู่ สมหวัง ด้านดึงดูดพลังงานดี ๆ เข้ามา ด้านแคล้วคลาดจากอันตราย ด้านการเรียนรู้ ด้านสุขภาพ โดยมีกรอบแนวคิดของชุดกิจกรรม ดังนี้

รูปภาพที่ 1 กรอบแนวคิดของชุดกิจกรรม

1) จุดมุ่งหมายของกิจกรรม คือ (ด้านความรู้สึกร) การรับรู้ความงามและความภาคภูมิใจของลวดลายและสีสันทันของศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน ระหว่างทำกิจกรรมเกิดการผ่อนคลายความเครียดและมีความเพลิดเพลิน (ด้านทักษะ) การพัฒนากระบวนการคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ (ด้านผลงาน) สามารถนำผลงานจากกิจกรรมไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ และ (ด้านการส่งเสริมการเห็นคุณค่า) ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอพื้นบ้านจังหวัดน่าน

2) คุณค่าศิลปะพื้นบ้านที่ส่งเสริมให้เห็น ได้แก่ คุณค่าด้านความรู้สึกร คุณค่าทางด้านการใช้สอย คุณค่าด้านเนื้อหา คุณค่าด้านความงาม คุณค่าด้านการแสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่น คุณค่าด้านรูปทรง คุณค่าด้านการสร้างสรรค์

3) เนื้อหาของกิจกรรม ได้แก่ การนำเสนอลดทอนและสีสัน ผ่านรูปร่างของลดทอนและความหมายที่สัมพันธ์กับความเชื่อมูลดู

4) แนวทางการจัดกิจกรรม ประมาณ 30 นาที ต่อ 3 กิจกรรม ขั้นตอนการจัดกิจกรรม ได้แก่ 1) ช้้นนำ สังเกตและเรียนรู้ลักษณะทางกายภาพ ความหมายและความเชื่อของลดทอน 2) ช้้นปฏิบัติกิจกรรม สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตามคู่มือ และ 3) ช้้นสรุปการสะท้อนคิด

5) สื่อการเรียนรู้ในชุดกิจกรรม สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากคู่มือ เหมาะสมกับทุกช่วงวัย และแสดงขั้นตอนการทำกิจกรรมที่ชัดเจน อุปกรณ์ในชุดกิจกรรมมีไม่มากและสามารถเลือกสีสันได้ มีการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ คือ คู่มือการทำกิจกรรมเชื่อมโยงกับแพลตฟอร์มดิจิทัล ผ่าน QR Code ได้แก่ วิดีทัศน์สั้น ๆ (Micro Learning) ภาพอินโฟกราฟิก (Infographic) เว็บไซต์ (Website)

6) การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย 1) แบบประเมินการเห็นคุณค่าของผู้เข้าร่วมกิจกรรม หลังทำกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสาน 2) แบบสะท้อนคิดผู้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสาน และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสาน โดยวัดหลังจากทำกิจกรรมเสร็จ เน้นการประเมินผลความสุขที่เกิดขึ้นและการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

7) แนวโน้มที่ให้ความสำคัญต่อการออกแบบชุดกิจกรรม ได้แก่ ด้านเทคโนโลยี ด้านความคาดหวังของผู้บริโภคที่มีต่อกิจกรรมที่ต้องคุ้มค่า การมองว่ากิจกรรมเกี่ยวกับศิลปะพื้นบ้านนั้นท้าทายและล้ำสมัย

8) ผลิตภัณฑ์ในกิจกรรม เลือกใช้ “แบบสมัยนิยม กลุ่มน่ารักสดใส” คือ ผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกมีลักษณะสมัยใหม่และเรียบง่าย มีความน่ารักสดใส เน้นสีสันสดใส สื่อถึงเรื่องราวความเป็นมาที่น่าสนใจ ใช้วัสดุสังเคราะห์สมัยใหม่จึงทำให้ผลิตภัณฑ์มีความโดดเด่น การใช้ลดทอนจากงานศิลปะพื้นบ้านมาออกแบบจัดวาง ปรับเปลี่ยนรูปร่างเส้น สี ให้เกิดความแปลกตา และเพิ่มฟังก์ชันการใช้งานเป็นไปตามกระแสนิยมของผู้บริโภค

กิจกรรมในชุดกิจกรรม “มายเตลู-มูลดู (MY TE LU)” มีทั้งหมด 3 ชุดกิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ปักลายมงคล กิจกรรมการตกแต่งปุกสมุดจดบันทึก สมุดจดบันทึกเรื่องราวดี ๆ ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยว ก็ต้องคู่กับปักที่มีความหมายลายมงคล

มีอุปกรณ์ ได้แก่ สติกเกอร์สำหรับตกแต่งและสมุดจดบันทึก สื่อการเรียนรู้ ได้แก่ คู่มือทำกิจกรรมที่บอกถึงชื่อกิจกรรม แนวคิด อุปกรณ์ วิธีทำกิจกรรม วัตถุประสงค์การทำกิจกรรม ส่วนเนื้อหาบอกถึงความหมายของลวดลายศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน ความหมายของสีในลวดลาย บูรณาการกับสื่อแพลตฟอร์มดิจิทัล ได้แก่ วัตถุประสงค์กรรมวิธีการทำผ้าทอ ภาพอินโฟกราฟิก (Infographic) บอกชนิดของศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน แนะนำรูปแบบการตกแต่งจัดวางสติกเกอร์บนหน้าปกสมุด และแบบประเมินกิจกรรม วิธีการทำกิจกรรมเริ่มจากการเลือกสติกเกอร์ลายผ้าทอที่มีความหมายมงคลตามที่ต้องการแล้วแปะสติกเกอร์ตกแต่งตามความต้องการลงบนปกสมุด

รูปภาพที่ 2 กิจกรรมที่ 1 ปกลายมงคล

กิจกรรมที่ 2 เครื่องลายนำโชค การประดิษฐ์พวงกุญแจนำโชค ที่ทำให้ทุกการเดินทางมีแต่ความสุข สามารถจัดลำดับโชคกลางที่ต้องการได้ อุปกรณ์ ได้แก่ พู่ห้อย ชุดพวงกุญแจ และจี้ลายน่านจี้ลายน่าน 7 ลาย ได้แก่ ลายขอ ลายสายย่อยหรือหางสะเป ลายตะแหลวดบิด ลายนกกินน้ำร่วมต้น ลายดอกจันทน์แปดกลีบ ลายน้ำไหล ลายชอก้ามปู เป็นการพิมพ์บนแผ่นอะคริลิกใส ขนาด 2 x 2 เซนติเมตร โดยในกิจกรรมจะเลือกคล้องได้เพียง 3 ลายจากทั้งหมด 7 ลายนี้ สื่อการเรียนรู้ ได้แก่ คู่มือทำกิจกรรม วิธีการทำกิจกรรม คือ นำจี้ลายน่านมาคล้องบนโซ่ที่ติดกับชุดพวงกุญแจตามต้องการโดยการบิดห่วงที่จี้ออกแล้วคล้องไปที่โซ่และบิดกลับ โดยตำแหน่งการคล้องจี้สามารถเรียงตามลำดับโชคกลางที่ต้องการให้เกิดก่อน-หลัง โดยเรียงจากบนไปล่าง

รูปภาพที่ 3 กิจกรรมที่ 2 เครื่องลายนำโชค

กิจกรรมที่ 3 แต้มีสี่เสริมดวง การระบายสีป้ายห้อยกระเป่าเดินทาง โดยป้ายห้อยกระเป่าเดินทางเป็นสิ่งที่จำเป็นในการเดินทางเพื่อป้องกันภัยอันตรายและเป็นเจ้าของ จะดียิ่งขึ้นหากป้ายห้อยนั้นมีความหมายเสริมดวงต่อผู้ใช้ อุปกรณ์ ได้แก่ ป้ายห้อยกระเป่าเดินทาง การ์ดสำหรับเขียนชื่อและระบายสี สติกเกอร์สำหรับตกแต่ง สีไม้ สื่อการเรียนรู้ คือ คู่มือทำกิจกรรม วิธีทำกิจกรรมเริ่มจากเลือกการ์ดตามความหมายที่ต้องการ เขียนชื่อตนเองและข้อมูลการติดต่อที่สำคัญลงบนที่การ์ด จากนั้นระบายสีตกแต่ง และแปะสติกเกอร์ตกแต่งทั้งด้านหน้าและด้านหลังการ์ด และนำการ์ดใส่ลงในป้ายห้อยกระเป่าเดินทาง และนำไปแขวนตามต้องการ

รูปภาพที่ 4 กิจกรรมที่ 3 แต้มีสี่เสริมดวง

2. ผลการทดสอบกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสานกับนักท่องเที่ยวไทยกลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสานกับกลุ่มเป้าหมาย พบว่า

2.1 ผลการประเมินการเห็นคุณค่าของผู้เข้าร่วมกิจกรรม พบว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะ 1) กลุ่มวัยเรียน (7 - 14 ปี) มีการเห็นคุณค่าระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 2.90, S.D. = 0.24) 2) กลุ่มเยาวชน (15 - 24 ปี) มีการเห็นคุณค่าระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.03, S.D. = 0.29) และ 3) กลุ่มวัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุ (25 ปีขึ้นไป) มีการเห็นคุณค่าระดับสูง (ค่าเฉลี่ย 3.24, S.D. = 0.26) ส่วนในภาพรวมทุกกลุ่มวัยมีการเห็นคุณค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.06 อยู่ในระดับเห็นคุณค่าสูง โดยมีค่าเฉลี่ยด้านการสร้างสรรค์มากที่สุด

(ค่าเฉลี่ย 3.42) รองลงมาเป็นด้านความรู้สึก (ค่าเฉลี่ย 3.27) ด้านรูปทรง (ค่าเฉลี่ย 3.07) ด้านความงาม (ค่าเฉลี่ย 3.05) โดยหลังทำกิจกรรมมีระดับความรู้เกี่ยวกับผ้าทอจังหวัดน่านหลังทำกิจกรรมค่าเฉลี่ย 7.13 คะแนน จาก 10 คะแนน (S.D. = 1.65) และความสนใจในศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านหลังทำกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 0.77 คะแนน S.D. = 0.42) มากกว่าก่อนทำกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 0.17 คะแนน S.D. = 0.45)

หลังทำกิจกรรมกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มวัย มีระดับความสนใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดน่าน ค่าเฉลี่ย 7.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.53 โดยส่วนใหญ่มีระดับความสนใจอยู่ที่ 8 คะแนน และ 5 คะแนน จำนวนอย่างละ 7 คน (ร้อยละ 23.33) ส่วนจากการประเมินผลความรู้ด้วยตนเองของกลุ่มเป้าหมายมีระดับความรู้เกี่ยวกับศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านหลังทำกิจกรรม ค่าเฉลี่ย 7.13 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.65 โดยส่วนใหญ่มีระดับความรู้อยู่ที่ 8 คะแนน จำนวน 10 คน (ร้อยละ 33.33) และมีระดับความสนใจในศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านหลังทำกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 0.77, S.D. 0.42) มากกว่าก่อนทำกิจกรรม (ค่าเฉลี่ย 0.17, S.D. 0.45)

รูปภาพที่ 5 การทดสอบชุดกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสานกับกลุ่มเป้าหมาย

2.2 ผลการสอบถามความพึงพอใจต่อกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสาน จากผู้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะทุกกลุ่มวัยมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.33 อยู่ในระดับมาก โดยส่วนใหญ่มีความพึงพอใจด้านกิจกรรมแบบผสมผสานมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.57) รองลงมาเป็นด้านสื่อการเรียนการสอนในชุดกิจกรรม ส่วนด้านชุดกิจกรรมแบบผสมผสาน ด้านกิจกรรมในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย

1) ชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้นคือ “มายเตลลู-มูเตลลายุ” เป็นกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถทำได้ด้วยตนเองทั้งก่อนและระหว่างการท่องเที่ยว ประกอบด้วย กิจกรรมที่ 1 ปกปลายมงคล คือ กิจกรรมการตกแต่งปกสมุดจดบันทึก กิจกรรมที่ 2 เครื่องลายนำโชค คือ การประดิษฐ์พวงกุญแจนำโชค กิจกรรมที่ 3 แต้มสีเสริมดวง คือ การระบายสีป้ายห้อยกระเป๋าเดินทาง

2) ผลการทดสอบชุดกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น พบว่า ในด้านการเห็นคุณค่า กลุ่มวัยเรียน (7 – 14 ปี) มีการเห็นคุณค่าระดับสูง ($\bar{X} = 2.90$) กลุ่มเยาวชน (15 – 24 ปี) มีการเห็นคุณค่าระดับสูง ($\bar{X} = 3.03$) กลุ่มวัยผู้ใหญ่และวัยสูงอายุ (25 ปีขึ้นไป) มีการเห็นคุณค่าระดับสูง ($\bar{X} = 3.24$) ในด้านความรู้ที่ได้รับ พบว่า กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดมีระดับความรู้เกี่ยวกับผ้าทอจังหวัดน่านหลังทำกิจกรรมโดยเฉลี่ย 7.13 คะแนน จาก 10 คะแนน มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนากิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยว ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์นั้นคล้ายคลึงกับกระบวนการผลิตชุดกิจกรรมการเรียนรู้ของ Meehan และ Merrill L. (1981) ได้แก่ การกำหนดหัวข้อของชุดกิจกรรม การกำหนดวัตถุประสงค์ของชุดกิจกรรม การสร้างเนื้อหา การตรวจสอบชุดกิจกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ การปรับปรุงแก้ไขชุดกิจกรรมและการเตรียมชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ และการออกแบบกิจกรรมโดยใช้หลัก 5P-ART Model (จิราพัทธ์ แก้วศรีทอง และ นิรัช สุดสังข์, 2562) ที่มีขั้นตอนคือ 1) P-Preparation (การวางแผนเตรียมความพร้อม) 2) P-Participation (การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม) 3) P-Process (กระบวนการดำเนินกิจกรรม) 4) P-Program (แผนการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์) 5) P-Product (ผลงานหรือผลิตภัณฑ์งานประดิษฐ์) 6) A-Assessment (การประเมินผลการดำเนินกิจกรรม) 7) R-Revising (การปรับปรุงผลที่ได้จากการประเมิน) และ 8) T-Transfer (การเผยแพร่ผลงานการจัดกิจกรรม) รวมไปถึงการออกแบบกิจกรรมให้ผู้ทำกิจกรรมสามารถเลือกถอดลายให้ตรงตามความต้องการของตนเอง และแต่ละลายที่สื่อถึงความหมายและรูปร่างของลายศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านนั้น จึงคล้ายกับขั้นตอนการออกแบบกิจกรรมในการ

ท่องเที่ยว (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560) ที่มีนิยามว่า กิจกรรมสำหรับนักท่องเที่ยว (Tourist Activity) โดยกิจกรรมการท่องเที่ยวที่พัฒนาขึ้นต้องเป็นกิจกรรมที่มีความลึกซึ้ง บนฐานของอัตลักษณ์หรือความเป็นจริงของพื้นที่ ผูกโยงเกี่ยวพันกับทุนทางทรัพยากรที่โดดเด่นให้นักท่องเที่ยวได้ลงมือปฏิบัติมีส่วนร่วม เพื่อสร้างประสบการณ์ในการเดินทางท่องเที่ยว และสร้างคุณค่าทางจิตใจให้กับนักท่องเที่ยว ตลอดจนการมุ่งเน้นการสร้างการเรียนรู้และเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าของทรัพยากร แต่กิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ไม่ได้ดำเนินการโดยอาศัยนักท่องเที่ยวหรือเจ้าของทรัพยากร เป็นผู้สื่อความและการสื่อความ (Story Telling) จะใช้คู่มือที่บ่งบอกถึงความหมายและความเชื่อในลวดลายที่สอดคล้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยว โดยเรื่องเล่านี้ต้องอยู่บนฐานของความเป็นจริงแท้ และมีการสอดแทรกเนื้อหาที่สามารถทำให้นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มเข้าใจและสนใจ

2. ผลการทดสอบกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอน่านสำหรับนักท่องเที่ยว แนวทางการจัดกิจกรรม ที่เป็นชุดกิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเองแบบประยุกต์ ปฏิบัติกิจกรรมแบบเดี่ยวคนเดียว โดยที่ผู้ร่วมกิจกรรมสามารถเลือกได้ว่าจะทำกิจกรรมในสถานที่หรือนำกลับไปทำในสถานที่หรือช่วงเวลาที่เหมาะสม และเมื่อทำกิจกรรมเสร็จสามารถนำผลิตภัณฑ์ที่ตนเองทำไปใช้งาน และสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ในรูปแบบของตนเองได้ วิธีการทำกิจกรรมไม่ยากจนเกินไป ได้แก่ การติดสติ๊กเกอร์ตกแต่ง การร้อยพวงกุญแจ และ การระบายสี ตรงกับหลักเกณฑ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไม่ว่าจะเป็น การออกแบบกิจกรรมที่มาจากพื้นฐานทุนวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น การเรียนรู้จากผู้ที่มีประสบการณ์จริง ได้ร่วมทำจริง ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และได้ความสนุก การออกแบบกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ได้มีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนความคิดสร้างสรรค์ในการทำกิจกรรม ได้ลงมือปฏิบัติร่วมกัน และการออกแบบกิจกรรมเปิดโอกาสให้พัฒนาศักยภาพในการสร้างสรรค์ผลงานของตนเอง ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวอาจจะถึงขั้นสามารถสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน, 2562) อีกทั้งขั้นตอนการจัดกิจกรรม (ขั้นนำ) ผู้ร่วมกิจกรรมสังเกตลักษณะทางกายภาพของลวดลายและสีสันทันของศิลปะผ้าทอ เรียนรู้ความหมายและความเชื่อของลวดลาย รวมไปถึงจนถึงสีที่มีความหมายมงคล (ขั้นปฏิบัติกิจกรรม) ผู้ร่วมกิจกรรมสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ตามคู่มือ หรือตามวีดิทัศน์แสดงขั้นตอน

การทำผลิตภัณฑ์ (ขั้นสรุป) ผู้ร่วมกิจกรรมสะท้อนคิด เชื่อมโยงเข้าสู่คุณค่าของศิลปะผ้าทอจังหวัดน่าน และเมื่อทำเสร็จแล้วสามารถนำไปใช้งานต่อได้ สอดคล้องกับขั้นตอนการจัดกิจกรรมที่ต้องการให้ผู้ร่วมกิจกรรมเห็นคุณค่าของศิลปะไทยของ อนุรักษ์าญจน์ จันทน์เนื้อไม้ และ อภิชาติ พลประเสริฐ (2562) ได้แก่ 1) ให้ผู้เรียนสังเกตรายละเอียดของงานศิลปะอย่างใกล้ชิด 2) ให้ผู้เรียนได้สร้างงานศิลปะดั้งเดิมแบบง่าย ๆ โดยประยุกต์ใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในปัจจุบัน 3) ใช้เรื่องความเชื่อเข้ามาช่วยให้ผู้เรียนรู้สึกว่าการกิจกรรมมีความพิเศษ ส่วนการใช้สื่อการสอนที่เป็นแพลตฟอร์มดิจิทัลและแพลตฟอร์มสังคมออนไลน์ หนึ่งในแนวการเรียนรู้ยุคดิจิทัลที่ผนวกเอาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) เข้ามาใช้ในการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาเนื้อหาสาระการเรียนรู้ร่วมกับ การเรียนการสอนแบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Learning) ผู้เรียนเป็นผู้ควบคุม การเรียนรู้ของตนเองและสร้างความรู้ด้วยตนเอง เช่น แพลตฟอร์ม e-Learning หรือ Massive Open Online Courses (MOOCs) (OKMD, 2017) อีกทั้งในรายงาน “The Future 100:2023” (Wunderman Thompson, 2023) ก็สนับสนุนว่าคนไทยมีโทรศัพท์มือถือที่เล่นอินเทอร์เน็ตถึง 95.3% ในปี 2566 และใช้ QR Code ได้ติดอันดับ 5 ของโลก สูงถึง 54.1% ทำให้เห็นว่าการเชื่อมโยงแพลตฟอร์มต่าง ๆ ผ่านการสแกน QR Code ในคู่มือการทำกิจกรรมถือเป็นเรื่องที่ดี แต่ในขณะเดียวกันคนไทยมีการเรียนรู้ผ่านวิดีโอออนไลน์แค่ 32.7% เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยการเรียนรู้ด้วยตัวเองผ่านวิดีโอออนไลน์จากทั่วโลกที่สูงถึง 43% ซึ่งชุดกิจกรรม “มายเตลู-มุเตลาย (MY TE LU)” นี้จะเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมกระตุ้นการเรียนรู้ผ่านวิดีโอออนไลน์ให้มากขึ้น

ผลของการดำเนินการทดสอบกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสาน “มายเตลู-มุเตลาย (MY TE LU)” ในภาพรวมทุกกลุ่มวัยมีการเห็นคุณค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.06 อยู่ในระดับเห็นคุณค่าสูง อาจเกิดจากการหาจุดต่างสร้างความโดดเด่นบนฐานอัตลักษณ์ของศิลปะพื้นบ้านที่มีอยู่ นำไปสู่การสร้างสรรค์ประสบการณ์สำหรับนักท่องเที่ยวแบบที่ไม่เหมือนใคร กระบวนการท่องเที่ยวและกีฬา (2560) กล่าวว่า การที่นักท่องเที่ยวสร้างสรรค์ของที่ระลึกเพื่อเพิ่มมูลค่าเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สามารถผูกโยงเรื่องราวของการท่องเที่ยวและ กิจกรรมการท่องเที่ยวได้ดี ซึ่งกระบวนการให้นักท่องเที่ยวได้มีประสบการณ์ในการทดลองสร้างสรรค์ของที่ระลึกขึ้นมาเอง จะทำให้ของนั้นเกิดคุณค่าและมูลค่าในมุมมองของนักท่องเที่ยวได้อีกด้วย และอุปกรณในชุดกิจกรรม ก็ทำให้เกิดความแตกต่างไม่ซ้ำใคร แต่ก็ยังคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านในด้านของสีและลวดลาย

ก็เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความรู้สึกรักของการได้เป็นหนึ่งเดียวและหาที่อื่นไม่ได้ ส่งผลให้นักท่องเที่ยวที่ทำกิจกรรมมีความสนใจในศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านหลังทำกิจกรรมเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการพัฒนากิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยว ที่เป็นชุดกิจกรรมเรียนรู้ด้วยตนเองแบบประยุกต์ที่สามารถทำกิจกรรมในสถานที่หรือนำกลับไปทำในสถานที่หรือช่วงเวลาที่สะดวกสามารถนำชุดกิจกรรมศิลปะแบบผสมผสานดังกล่าวประยุกต์ให้เรียนรู้จากวิทยากรในสถานที่ได้ เป็นการสร้างบรรยากาศการเห็นคุณค่าโดยใช้สถานที่จริง หรืออาจใช้หลักการของ Gamification เช่น การแข่งขัน การสร้างภารกิจให้พิชิต ซึ่งจะช่วยให้กิจกรรมดำเนินไปด้วยความสนุกและได้ความรู้

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการพัฒนากิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมการเห็นคุณค่าของอัตลักษณ์ศิลปะผ้าทอจังหวัดน่านสำหรับนักท่องเที่ยว สามารถพัฒนากิจกรรมให้ชุมชนในท้องถิ่นจังหวัดน่าน สามารถจัดกิจกรรมเองได้ เป็นกิจกรรมประจำสถานที่ท่องเที่ยว ตัวละครน้องเมื่อน่านสามารถนำไปสอบถามความคิดเห็นกับคนจังหวัดน่านและหน่วยงานในพื้นที่ เพื่อพัฒนาต่อยอดในด้านสื่อการประชาสัมพันธ์กิจกรรมศิลปะพื้นบ้านต่าง ๆ ของจังหวัดน่าน หรืออยู่ในรูปแบบของบรรจุภัณฑ์ได้ และสร้างแพลตฟอร์มสังคมออนไลน์ให้นักท่องเที่ยวสามารถเผยแพร่ผลงานของตนเองและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

2. จากผลการทดสอบกิจกรรมฯ ควรต่อยอดชุดกิจกรรมให้สามารถจำหน่ายได้จริง และพัฒนาผลิตภัณฑ์ในกิจกรรมให้เป็นของที่ระลึก แล้วประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำเป็นของที่ระลึกจำหน่ายเชิงพาณิชย์

กิตติกรรมประกาศ

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยและนวัตกรรมจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) : (ทุนมหาบัณฑิต วช. ด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2565)

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2560). *คู่มือการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์*. กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.

- จิราพัทธ์ แก้วศรีทอง และ นิรัช สุตสังข์. (2562). ผลการใช้รูปแบบการจัดกิจกรรม ศิลปะประดิษฐ์ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในกลุ่มผู้สูงอายุ. *Rajabhat J. Sci. Humanit. Soc. Sci.* , 20(2), 136 - 144.
- ชุตติมา เวทการ. (2551). *การจัดการเรียนรู้สาระทัศนศิลป์บนพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐกาญจน์ จันทน์เนื้อไม้ และ อภิชาติ พลประเสริฐ (2562). การพัฒนาชุดกิจกรรม การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าศิลปะล้านนา. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 12(5), 322-343.
- นฤทธิ์ วัฒนภ. (2555). *ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านไทย*. วาดศิลป์.
- บุญยิ่ง คงอาษาภัทร. (2564). *Marketing in the Uncertain World การตลาดของ คนอยู่เป็น*. 22 มกราคม 2564 สัมมนาการตลาดวิทยาลัยการจัดการ, มหาวิทยาลัยมหิดล, กรุงเทพมหานคร.
- ประชาสัมพันธ์จังหวัดน่าน. (2563, 8 ตุลาคม). *ข่าวสารจังหวัดน่าน*. Facebook. <https://www.facebook.com/nanprovince>
- บุญณรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์. (2561). *จิตวิทยาศิลปะ : สุนทรียศาสตร์เชิงประจักษ์*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัตชา (เสนาณรงค์) อุทิศวรรณกุล. (2561). *แพชั่นและผลิตภัณฑ์ไลฟ์สไตล์ จากทุน วัฒนธรรมสิ่งทอจังหวัดน่าน*. วิสคอมเซ็นเตอร์.
- วิถี พาณิชพันธ์. (2547). *ผ้าและสิ่งถักทอไท*. ซิลค์เวอร์ม.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2546). *ศิลปะชาวบ้าน* (3 ed.). อมรินทร์.
- วุฒิ วัฒนสิน. (2541). *ศิลปะระดับมัธยมศึกษา*. ฝ่ายเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัย สงขลานครินทร์.
- สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ. (2547). *ผ้าทอพื้นเมืองภาคเหนือ*. ดอกเบญ.
- สำนักศิลปากรที่ 7 น่าน. (2555). *ผ้าพื้นเมือง งานหัตถศิลป์ถิ่นน่าน*. กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. (2562). *Creating Creative Tourism Toolkit* (2 ed.). บุกพลัส พับลิชชิง
- อพท. สำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองเก่าน่าน. (2563, 28 มีนาคม). *ข้อมูลพื้นที่พิเศษ*. <http://www.dasta.or.th/dastaarea6/th/>

- Chula Creative Tourism. (2563, 7 เมษายน). รายงานสรุปเชิงนโยบาย การศึกษาจัดทำแผนการศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ กรณีศึกษา : พื้นที่น่านและอ้นดามัน. Chula creative tourismias. <https://cucreative-tourismias.wordpress.com>.
- innnews. (2564, 17 กุมภาพันธ์). มูเตลู มาจากไหน แปลว่าอะไร. Independent News Network. https://www.innnews.co.th/horoscope/news_40779/.
- Meehan and Merrill L. (1981). *Learning Activity Packages: A Guidebook of Definitions, Components, Organization, Criteria, and Aids for Their Development and Evaluation*. Charleston, West Virginia, Appalachia Educational Lab.
- OKMD. (2017, August 8). *Education Platform*. https://www.okmd.or.th/upload/pdf/magazine/The_Knowledge_vol_6.pdf
- Wunderman Thompson. (2023, January 28). The Future 100:2023. การตลาดวันละตอน. <https://www.everydaymarketing.co/trend-insight/wunderman-thompson-releases-the-future-100-2023-predicting-the-future-of-digital-trends/>.

